

Research Article; Received: 2025-04-27; Revised: 2025-07-21; Accepted: 2025-07-27.

รูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
The Development of Career Skills for Students
Using Community Based Learning Model of
the Opportunity Expansion Schools under Surat Thani
Primary Education Service Area Office 3

กฤษกร สุวรรณวิหค*¹, ชูศักดิ์ เอกเพชร**², วีระยุทธ ชาตะกาญจน์³
Kritchaporn Suwanvihok¹, Chusak Ekapetch², Werayut Chatakan³

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Doctor of Philosophy Program in Interdisciplinary for
Sustainable Development Administration,
Graduate School, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

First Author, E-mail: ktr.0806@gmail.com*

Corresponding Author, E-mail: chusakek@gmail.com**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยอาศัยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาทักษะอาชีพ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 237 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และระยะที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ จำนวน 10 คน โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นพัฒนาองค์ประกอบทักษะอาชีพของนักเรียนด้วยดัชนีความจำเป็นต้องการพบว่า มีลำดับความต้องการจำเป็น คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการ ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว และทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐานพบว่า มีลำดับความต้องการจำเป็น คือ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา การสะท้อนผลและการประเมินผล การดำเนินการ การปรับปรุงแก้ไขและการวางแผน 2) ผลการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานพบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบของทักษะอาชีพ ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพและเงื่อนไขความสำเร็จ และรูปแบบมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นประโยชน์และมีความเป็นไปได้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ สรุปองค์ความรู้ที่ได้ คือ การได้รูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบของทักษะอาชีพ ขั้นตอนการดำเนินการและเงื่อนไขความสำเร็จ

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะอาชีพ; การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน; โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

This research article aims to 1) examine the current situation and needs for developing students' career skills using a community-based approach and 2) develop and validate a model for career skills development of students through community-based learning. This study employs research and development methodology using a mixed-method approach, divided into three phases. Phase 1 involves surveying

current conditions and needs using questionnaires with 237 participants including school administrators, teachers responsible for career skill development projects, and school board members. Data are analyzed using mean and standard deviation. Phase 2 focuses on model development, employing connoisseurship through expert seminars with 9 specialists. Data are analyzed using content analysis. Phase 3 verifies the model with 10 experienced practitioners in career-oriented education through focus group discussion. Data are also analyzed using content analysis.

The findings reveal that 1) the needs assessment using the Priority Needs Index (PNI_{modified}) reveals the most needed career skills including digital technology skills, work process skills, problem-solving skills, management skills, inquiry skills, flexibility and adaptability skills, and communication and relationship skills. Regarding the career skill development process using a community-based approach, the prioritized needs includes outcome assessment, reflection and evaluation, implementation, revision, and planning. 2) The development and validation of the model comprise five components: principles, objectives, elements of career skills, implementation process, and success conditions. The model is accurate, appropriate, beneficial, and feasible for practical application in opportunity expansion schools. The body of knowledge gained from this research article is the model for career skills development of students through community-based learning in opportunity expansion schools under Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3 which has five components: principles, objectives, career skill elements, implementation steps, and conditions for success.

Keywords: Career Skill Development; Community-based Learning; Opportunity Expansion School

บทนำ

พระบรมราชาโชบายด้านการศึกษาระหว่างสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 ที่ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษาทุกภาคส่วนต้องนำมาสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ 4 ด้าน คือ 1) การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม 3) การมีงานทำ-มีอาชีพ และ 4) การเป็นพลเมืองที่ดี นอกจากนี้ การเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 ต้องเน้นองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่ล้ำหน้า สามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อสร้างนวัตกรรมที่ช่วยยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 -2579) คือ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้ คนไทยในอนาคตต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดหมุดหมายการพัฒนาให้ประเทศไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ ทุกช่วงวัย การผลิตกำลังคนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน สร้างค่านิยมการผลิตและบริการที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เรียนรู้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสังคมโลกาภิวัตน์ (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, 2555: 20) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 23 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นและให้ความสำคัญใน 3 เรื่อง คือ ความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ โดยให้บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งหนึ่งในเรื่องที่สำคัญ คือ การส่งเสริมความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 13-16) กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้กำหนดระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการ

ประกันคุณภาพการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหาร คุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น และหนึ่งในมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะและมีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนให้มีทักษะและมีศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน ข้อ 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ในประเด็นพิจารณาข้อ 6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561: 87)

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นของ กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยคำนึงถึงชาติ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม กีฬา ความปลอดภัย ความมีโอกาและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ ซึ่งหนึ่งในนโยบายและจุดเน้นที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยการพัฒนาสมรรถนะอาชีพที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ พร้อมทั้งสร้างช่องทางอาชีพในรูปแบบที่หลากหลาย โดยมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

การจัดการศึกษาและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อหาแนวทางพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาของผู้เรียนในมิติของภูมิสังคมของเยาวชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนเป็นฐาน โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะและพื้นฐานอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล คือ การส่งเสริมอำนาจละมุน (Soft Power) ของประเทศไทยอย่างบูรณาการ โดยนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาอำนาจละมุนเพื่อสร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชนในท้องถิ่น โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของชุมชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (ประทีป ช่วยเกิด, 2565)

จากผลรายงานการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2565 ในมาตรฐานที่ 1 ประเด็นพิจารณาที่ 1.6 มีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่องานอาชีพพบว่า ผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 92.57 ผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 77.03 และผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมการแนะแนวเพื่อประกอบอาชีพ คิด

เป็นร้อยละ 23.65 และเมื่อเปรียบเทียบกับผลรายงานการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564 พบว่า ผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมพัฒนานักเรียนให้มีทักษะในการทำงานมีค่าเฉลี่ยลดลง 7.43 ซึ่งยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีจุดเน้นมุ่งให้นักเรียนมีความรู้มีคุณธรรม จริยธรรมและทักษะวิชาชีพเพียงพอต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือประกอบอาชีพอิสระให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม แต่สภาพปัญหาปัจจุบันพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะทัศนคติและจิตสำนึกต่องานอาชีพ จากปัญหาดังกล่าวโรงเรียนจึงถือเป็นภารกิจจำเป็นในการพัฒนาจุดเน้นด้านอาชีพเพื่อเป็นการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการและเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะด้านอาชีพแก่นักเรียน (จिरรัตน์ กระจ่างดี, 2562: 3; กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2564: 40; กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2565: 40)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนให้เกิดความรู้ มีทักษะอาชีพตามความถนัด ความสนใจ ทันทต่อการเปลี่ยนแปลงและจะเป็นการบูรณาการจัดการจัดการเรียนรู้ให้สนองต่อความต้องการของชุมชนสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยอาศัยวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ชั้นที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการพัฒนาทักษะอาชีพและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ (Index of Item-objective Congruence; IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 237 คน จากประชากร 383 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายจากตารางเครจชีและมอร์แกน วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อนำมาพิจารณาหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันและสภาพความต้องการพัฒนาเพื่อนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ในขั้นต่อไป และชั้นที่ 3 วิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และวิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามค่าดัชนีจากมากไปหาน้อย

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบ และชั้นที่ 2 การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ โดยวิธีการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และใช้แบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม ตรวจสอบความเที่ยงตรงและการใช้ภาษาของเครื่องมือโดยอาจารย์ที่ปรึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 การตรวจสอบและยืนยันรูปแบบโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาและยืนยันความสมบูรณ์ของรูปแบบในด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพในสถานศึกษา จำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกเจาะจง โดยใช้เครื่องมือ คือ แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และชั้นที่ 2 การปรับปรุงและนำเสนอต่อสาธารณะ

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพความต้องการพัฒนาในการพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยดัชนีความจำเป็นต้องการ

องค์ประกอบของทักษะอาชีพ	สภาพปัจจุบัน			สภาพความต้องการพัฒนา			PNI	ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
1. ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว	3.47	0.787	ปานกลาง	4.44	0.627	มาก	0.280	6
2. ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์	3.58	0.740	มาก	4.52	0.591	มากที่สุด	0.263	7
3. ทักษะกระบวนการทำงาน	3.45	0.746	ปานกลาง	4.51	0.596	มากที่สุด	0.307	2
4. ทักษะการแก้ปัญหา	3.46	0.763	ปานกลาง	4.51	0.593	มากที่สุด	0.303	3
5. ทักษะการแสวงหาความรู้	3.49	0.740	ปานกลาง	4.50	0.607	มากที่สุด	0.289	5
6. ทักษะการจัดการ	3.51	0.749	มาก	4.55	0.585	มากที่สุด	0.296	4
7. ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.42	0.785	ปานกลาง	4.53	0.582	มากที่สุด	0.325	1
รวม	3.48	0.759	ปานกลาง	4.51	0.597	มากที่สุด	0.295	

ตาราง 1 สภาพปัจจุบันและสภาพความต้องการพัฒนาด้านองค์ประกอบของทักษะอาชีพในการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยรวม

จากตาราง 1 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพความต้องการพัฒนาองค์ประกอบของทักษะอาชีพในการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยรวม และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยดัชนีความจำเป็นต้องการพบว่า ทักษะที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รองลงมา คือ ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการ ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว และทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพความต้องการพัฒนาในการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยดัชนีความจำเป็นต้องการ

ขั้นตอนการดำเนินการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพความต้องการพัฒนา			PNI	ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
1. การวางแผน	3.54	0.779	มาก	4.48	0.590	มาก	0.266	5
2. การดำเนินการ	3.53	0.793	มาก	4.53	0.556	มากที่สุด	0.276	3
3. การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา	3.48	0.772	ปานกลาง	4.51	0.550	มากที่สุด	0.293	1
4. การสะท้อนผลและการประเมินผล	3.50	0.764	มาก	4.52	0.557	มากที่สุด	0.284	2
5. การปรับปรุงแก้ไข	3.47	0.751	ปานกลาง	4.48	0.599	มาก	0.275	4
รวม	3.50	0.772	มาก	4.50	0.575	มากที่สุด	0.279	

ตาราง 2 สภาพปัจจุบันและสภาพความต้องการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยรวม

จากตาราง 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน และสภาพความต้องการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยรวม และการจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยดัชนีความจำเป็นต้องการพบว่า ขั้นตอนการดำเนินการที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา การสะท้อนผล และการประเมินผล การดำเนินการ การปรับปรุงแก้ไข และการวางแผน ตามลำดับ

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยได้ร่างรูปแบบโดยการนำข้อมูลจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและผลการศึกษาในระยะที่ 1 มากร่างรูปแบบ นำร่างรูปแบบมาตรวจสอบในทางวิชาการโดยการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญทุกคนเห็นด้วยว่า ร่างรูปแบบมีความถูกต้องและเหมาะสม แต่ก็มีข้อเสนอแนะบางประการเพื่อการปรับปรุงรูปแบบ และหลังจากปรับปรุงรูปแบบ มีรายละเอียดของรูปแบบ 5 องค์กรประกอบ ดังนี้ องค์กรประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์กรประกอบย่อย ได้แก่ 1.1 หลักการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนและสังคม 1.2 หลักการบูรณาการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน 1.3 หลักการพัฒนาเครือข่ายโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 1.4 หลักการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น องค์กรประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์กรประกอบย่อย ได้แก่ 2.1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2.2 เพื่อใช้เป็นกลไกในการจัดการเรียนรู้ของครูในการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2.3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของนักเรียนในการเข้าสู่ตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระได้อย่างยั่งยืน องค์กรประกอบที่ 3 องค์กรประกอบของทักษะอาชีพ องค์กรประกอบย่อย ได้แก่ 3.1 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3.2 ทักษะกระบวนการทำงาน 3.3 ทักษะการแก้ปัญหา 3.4 ทักษะการจัดการ 3.5 ทักษะการแสวงหาความรู้ 3.6 ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว 3.7 ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ องค์กรประกอบที่ 4 วิธีการดำเนินงานพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 4.1 การวางแผนและออกแบบการพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียน 4.2 การพัฒนาทักษะการสอนทางอาชีพของครูและชุมชน 4.3 การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ 4.4 การประเมินผลทักษะทางอาชีพของนักเรียน 4.5 การถอดบทเรียนและยกระดับมาตรฐานทักษะอาชีพของนักเรียน องค์กรประกอบที่ 5 เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ องค์กรประกอบย่อย ได้แก่ 5.1 การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน 5.2 การพัฒนาทักษะการสอนแบบบูรณาการของครู 5.3 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบร่วมมือ

ร่วมใจ 5.4 การสร้างความตระหนักรู้และแรงจูงใจนักเรียน 5.5 การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร งบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผลการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากการสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ผลการสนทนากลุ่มโดยภาพรวมพบว่า ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องทุกคนเห็นด้วยว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

1.1 ผลการศึกษาความต้องการพัฒนาองค์ประกอบทักษะอาชีพของนักเรียนในตาราง 1 จากค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสะท้อนให้เห็นว่า ความต้องการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีลำดับความจำเป็นแตกต่างกัน โดยทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้รับการจัดลำดับความต้องการสูงสุด ($PNI_{\text{modified}}=0.325$) เนื่องจากเป็นทักษะสำคัญที่สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและการทำงานในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในทุกมิติ ทั้งด้านการเรียนรู้ การสื่อสารและการประกอบอาชีพ ขณะที่ทักษะอื่น ๆ ได้แก่ กระบวนการทำงาน การแก้ปัญหา การจัดการ การแสวงหาความรู้และความยืดหยุ่นในการปรับตัว มีความสำคัญในฐานะทักษะพื้นฐานที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์มีความต้องการพัฒนาในระดับต่ำสุด ($PNI_{\text{modified}}=0.263$) ซึ่งอาจเกิดจากบริบททางสังคมของชุมชนที่นักเรียนมีโอกาสพัฒนาในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของพัชนี มหาโพธิ์ (2565: 30) และวัชรสินธุ์ เพ็งบุบผา (2564) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของทักษะอาชีพพื้นฐาน รวมถึงผลงานวิจัยในด้านการเรียนรู้ดิจิทัลและทักษะการตลาดออนไลน์ ซึ่งล้วนตอกย้ำบทบาทสำคัญของ

ทักษะดิจิทัลในยุคปัจจุบัน และยิ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิชญาภา ยวงสร้อย (2566: 47-48) ที่พบว่า ทักษะดิจิทัลที่สำคัญที่ควรมีความรู้และทักษะในการทำการตลาดออนไลน์ ได้แก่ ทักษะด้านการใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์พื้นฐานสำหรับการถ่ายภาพและไลฟ์สด ทักษะด้านเทคนิคการทำตลาดบนโลกโซเชียล ทักษะด้านเทคนิคการสร้างแบรนด์ และทักษะด้านเทคนิคด้านช่องทางการชำระเงินออนไลน์ ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการศึกษานี้จึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทของชุมชนและเตรียมความพร้อมนักเรียนสู่โลกการทำงานในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผลการศึกษาความต้องการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในตาราง 2 จากค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสะท้อนให้เห็นว่า ขั้นตอนการดำเนินการที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา ($PNI_{\text{modified}}=0.293$) รองลงมา คือ การสะท้อนผลและการประเมินผลการดำเนินการ การปรับปรุงแก้ไข และการวางแผน ตามลำดับ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้และกระบวนการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นว่า การวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการที่ช่วยสะท้อนประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนในระยะต่อไป ทั้งนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดของเบดรี และคณะ (Bedri, et al., 2017) ที่กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การเตรียมการและการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการสรุปผล นอกจากนี้ กิตติภา อันพิมพา (2564) ยังได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยประกอบด้วยขั้นตอน จำนวน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมการ เป็นขั้นตอนการกระตุ้นให้นักเรียนสามารถระบุปัญหาที่แท้จริงตามสถานการณ์ได้ 2) การดำเนินการ เป็นขั้นตอนการให้นักเรียนค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสาเหตุของปัญหาของชุมชนอย่างหลากหลายวิธี 3) การสะท้อนกลับ เป็นขั้นตอนการให้ผู้เรียนอภิปรายผลการดำเนินการแก้ปัญหา และการสรุปผลการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการในอนาคต และ 4) การเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะ แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของอุมาพร อ่อนคำ และคณะ (2561: 280) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการศึกษาไว้ด้วยกัน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การติดต่อประสานงานกับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) การศึกษาข้อมูลชุมชน 3) การจัดทำแผนงานการสอนรายบุคคล 4) การพัฒนาหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ 5) การเตรียมแผนงาน และ 6) การสอนและการประเมินผล ทั้งนี้ อาจเกิดจากกรอบแนวคิดและการออกแบบกระบวนการพัฒนาที่มีความแตกต่างกัน

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการกำหนดองค์ประกอบของร่างรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามือถือประกอบของร่างรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) องค์ประกอบของทักษะอาชีพ 4) ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้ ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยภาพรวม ผู้เชี่ยวชาญทุกคนเห็นด้วยว่าร่างรูปแบบมีความถูกต้องและเหมาะสม แต่มีข้อเสนอแนะบางประการเพื่อการปรับปรุงรูปแบบ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์เชิงวิชาชีพด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพทั้งในด้านการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน จึงสามารถมองเห็นประเด็นเชิงลึกเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ เหมาะสมกับการนำไปใช้ในสถานศึกษาจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของวีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2560: 7) แต่ได้เพิ่มเติมองค์ประกอบเป็น 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ 4) หลักการ แนวคิดและข้อมูลที่ใช้ในการออกแบบรูปแบบ 5) แนวคิดและค่านิยมหลักของรูปแบบ 6) นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในรูปแบบ 7) กลไกและกระบวนการบริหารของรูปแบบ 9) เงื่อนไขและข้อจำกัดของรูปแบบ และ 10) แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ ทั้งนี้ ผลการวิจัยของสุภาพร ลามะไธ และคณะ (2566: 382) ยังได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งประกอบด้วยกัน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา 5) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล และ 8) เงื่อนไขของการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดการตรวจสอบรูปแบบ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ แนวคิดนี้สอดคล้องหลักการของไอเซอร์ (Eisner, 1976) ที่กล่าวว่า การ

ประเมินจะให้ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์ประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของรูปแบบ 2) การประเมินสิ่งที่มีความเฉพาะด้านจะต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถที่สูงเพื่อตัดสินคุณค่า 3) การประเมินจะถือว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือประเมินซึ่งพิจารณาว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความน่าเชื่อถือ และ 4) การให้ความยืดหยุ่นในการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามความถนัดของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้าน ช่วยให้สามารถปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการตรวจสอบรูปแบบ โดยผู้วิจัยได้ส่งเคราะห์จากการสนทนากลุ่มผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ผลการสนทนากลุ่มโดยภาพรวมพบว่า ผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องทุกคนเห็นด้วยว่า รูปแบบมีความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ แต่ก็มีข้อเสนอแนะบางประการเพื่อการปรับปรุงรูปแบบ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องมีประสบการณ์ตรงในการจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการภายในสถานศึกษา จึงสามารถมองเห็นข้อจำกัดและโอกาสในการพัฒนาเชิงปฏิบัติได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการนำไปใช้จริง เช่น ความจำเป็นในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน การเสริมรายละเอียดในทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ เช่น ความยืดหยุ่นและการปรับตัว ทั้งนี้ เพื่อให้รูปแบบมีความสมบูรณ์และนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของนวล สมบูรณ์สิน (2564) ที่กล่าวถึงประเด็นในการตรวจสอบรูปแบบพบว่า สามารถตรวจสอบประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) ความเป็นไปได้ 2) ความเป็นประโยชน์ 3) ความเหมาะสม และ 4) ความถูกต้องครอบคลุม นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรกานต์ กลมเกลียว และคณะ (2565: 148) ที่พบว่า การประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในทุกขั้นตอน และได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีทั้งความรู้และประสบการณ์ตรงในการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน และสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดการพัฒนาแบบตามแนวคิดของคีฟส์ (Keeves, 1988) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาทฤษฎีและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) การพิจารณาข้อบกพร่องของ

รูปแบบเพื่อให้ได้รูปแบบที่มีคุณภาพ 3) การทดสอบรูปแบบที่พัฒนาขึ้น 4) การกำหนดรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อเนื้อหาการสอน และ 5) การกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการแสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหา กิจกรรมที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของรูปแบบ ทั้งนี้ ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติและผู้เกี่ยวข้องช่วยให้เห็นทั้งจุดแข็งและข้อจำกัดในการนำรูปแบบไปใช้จริง เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ การได้รูปแบบซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่

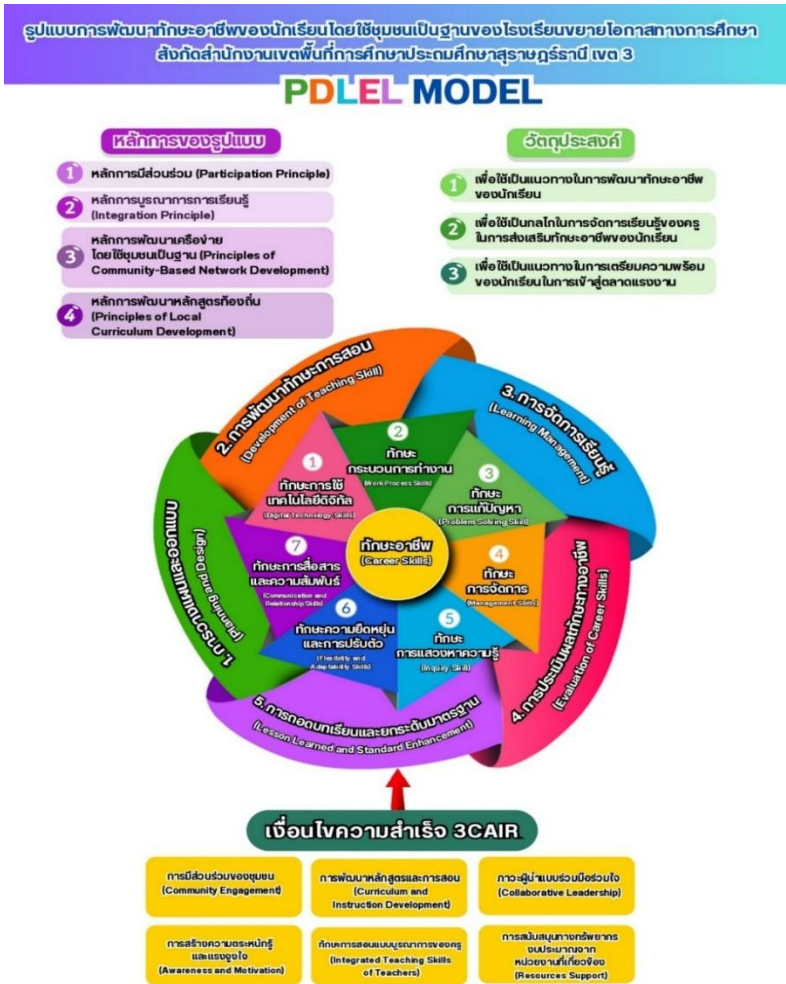
องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ คือ หลักการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนและสังคม หลักการบูรณาการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียน หลักการพัฒนาเครือข่ายโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และหลักการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ คือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อใช้เป็นกลไกในการจัดการเรียนรู้ของครูในการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมของนักเรียนในการเข้าสู่ตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระได้อย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบของทักษะอาชีพ คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล ทักษะกระบวนการทำงาน ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการ ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว และทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์

องค์ประกอบที่ 4 วิธีการดำเนินงานพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมี 5 ขั้นตอน คือ การวางแผนและออกแบบการพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียน การพัฒนาทักษะการสอนทางอาชีพของครูและชุมชน การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ การประเมินผลทักษะทางอาชีพของนักเรียน การถอดบทเรียนและยกระดับมาตรฐานทักษะอาชีพของนักเรียน

องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การพัฒนาทักษะการสอนแบบบูรณาการของครู ผู้บริหารมีภาวะผู้นำแบบร่วมมือร่วมใจ การสร้างความตระหนักรู้และแรงจูงใจนักเรียน การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร งบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงในภาพ 1

ภาพ 1 รูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

สรุป

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นทักษะสำคัญที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นทักษะที่มีความจำเป็นสูงสุดในปัจจุบันและการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) องค์ประกอบของทักษะ

อาชีพ 7 ทักษะ 4) ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 5 ขั้นตอน และ 5) เจ็อนไขความสำเร็จที่เน้นความร่วมมือของชุมชนและการสนับสนุนเชิงระบบ รูปแบบดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ และผ่านการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์จากผู้ปฏิบัติและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนในสถานศึกษา ทั้งนี้ จากผลการวิจัยทำให้ได้รับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้รูปแบบมีความชัดเจนทั้งในเชิงโครงสร้างและกระบวนการดำเนินงาน อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความพร้อมในการขยายผลและพัฒนาต่อยอดในระดับสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ในอนาคต นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแนวทางความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับภาคีเครือข่ายในชุมชน นอกจากนี้ ยังสามารถนำผลการพัฒนาไปเป็นต้นแบบหรือแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมทักษะอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทั่วประเทศได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2564). *รายงานการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-assessment Report; SAR) ประจำปีการศึกษา 2564*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.
- กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2565). *รายงานการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-assessment Report; SAR) ประจำปีการศึกษา 2565*. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.
- กิตติภา อ้นพิมพ์พา. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องปัญหาชุมชนและสังคมที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. การค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- จิรารัตน์ กระจ่างดี. (2562). การศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- นवल สมบูรณ์สิน. (2564). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมทางการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุฎบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประทีป ช่วยเกิด. (18 มิถุนายน 2565). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วย “Soft Power”. สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2567, จาก https://rsdi.kku.ac.th/?p=2894&fbclid=IwAR3MUytKC_XUFy4xIELNimsvBlpdKPchhriwE6dim3u0G9eE_pzBV0rx9DI
- พรกานต์ กลมเกลียว และคณะ. (2565). รูปแบบการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาทักษะอาชีพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 11 (4), 138-151.
- พชนี มหาโพธิ์. (2565). การพัฒนาการเรียนรู้แบบโครงงานอาชีพเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี 6. *วารสารวิจัยและพัฒนาสหวิทยาการ*. 1 (3), 25-37.
- พิชญาภา ยวงสร้อย. (2566). การศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อการทำตลาดออนไลน์ของกลุ่มชุมชนหาดสองแคว อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์. *มนุษยสังคมสาร*. 21 (1), 47-62.
- วัชรสินธุ์ เฟ็งบุบผา. (2564). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิชาการงานอาชีพในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการประกอบอาชีพในอนาคต. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระยุทธ ชาตะกาญจน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการนำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในภาคใต้. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*. 9 (2), 1-13.
- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา. (2555). *คู่มือหลักสูตรพัฒนานักบริหารการศึกษาระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ (นศส.ศช.) รุ่นที่ 2*. (เอกสารอัดสำเนา).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*

- OBEC'S POLICY 2020. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (04 มกราคม 2566). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2568, จาก <https://ops.moe.go.th/policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์ การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุภาพร ลามะไห และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพของผู้เรียนในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*. 3 (3), 381-400.
- อุมาพร อ่อนคำ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อสร้างทักษะอาชีพในท้องถิ่นของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 5 (2), 279-288.
- Bedri, Z., et al. (2017). Community-based Learning: A Primer. *Irish Journal of Academic Practice*. 6 (1), 1-26.
- Eisner, E. W. (1976). Educational Connoisseurship and Criticism: Their Form and Functions in Education Evaluation. *Journal of Aesthetic Education*. 10 (3/4), 135-150.
- Keeves, J. P. (1988). *Educational Research, Methodology and Measurement: An International Handbook*. New York: Pergamon Press.